

DANIJEL KAŠTRUN

*Nevreden,
a poklican*

DUHOVNIK
V VIHARNIH
ČASIH

DUHO
V VIH
ČASIH

ČASⁱⁿ LJUDJE

Danijel Kaštrun

DUHOVNIK V VIHARNIH ČASIH

NEVREDEN, A POKLICAN

ZALOŽBA
DRUŽINA

Ljubljana 2019

KAZALO

Rojstni kraj	7
Naš rod	11
Dom in rod	14
Franc Kaštrun, z vero kakor meteor na nebu	15
Porajanje mojega duhovnega poklica	61
Težava z maturo	66
Moja nad vse srečna bogoslovska leta	69
Služenje vojaškega roka je bila zame šola ljubezni do sovražnikov	74
Težave ob očetovi smrti	83
Vrnitev na študij v Ljubljano	105
Kaplan v Trebnjem	115
Kaplan na Vrhniki	119
Župnik v Mirni na Dolenjskem	126
Župnik v Trnovem v Ljubljani	135
Župnik v Polhovem Gradcu	149
Župnik na Selih pri Kamniku	175
Preizkušenj polno življenje sestre Irene	188
150–letnica cerkve sv. Neže	190
Sklepne misli	193
Viri	200

Preddvor z okolico

Župnijska cerkev sv. Petra v Preddvoru

ROJSTNI KRAJ

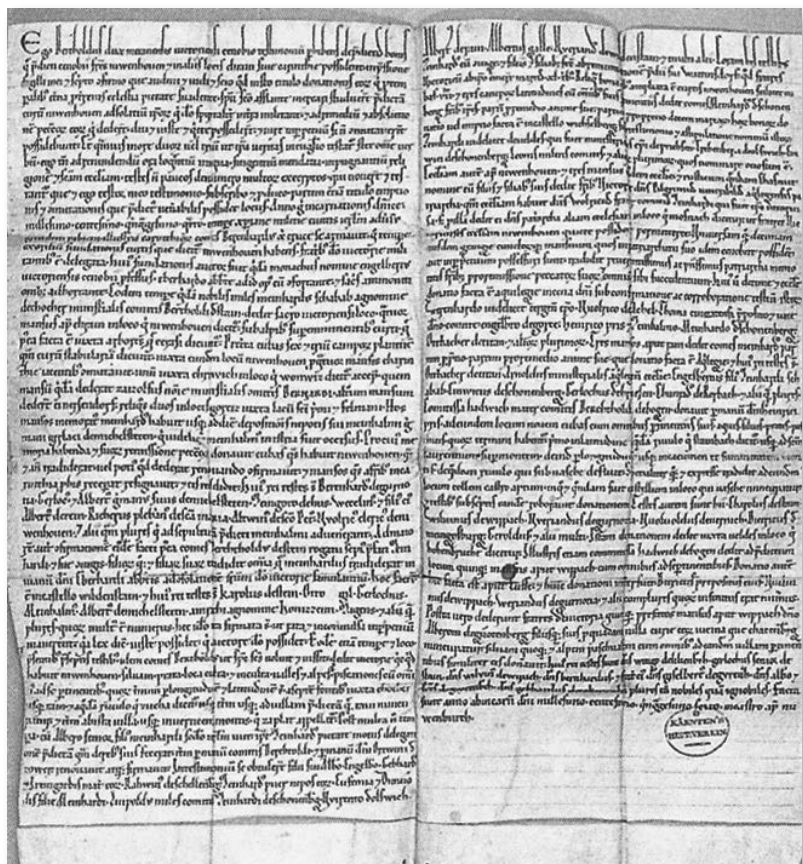
Preddvor, kraj ravni pod mogočnimi kulisami gora, v kateri je Stvarnik vdihnil posebno lepoto in harmonijo. Vsaka gora ima svojo posebno obliko: Možjanca, Krvavec, Sv. Jakob, Zaplata, Mali Grintovec, Kališe, Storžič. Pogled na vse te vrhove človekovo oko očara. Tako lepega pogleda na naravo zlepa ne najdeš. Prva slovenska pesnica in pisateljica Josipina Turnograjska v svoji pesmi Zmiraj krasna je narava je te edinstvene lepote čudovito opisala.

V zavetju visokih gora so Stari Slovani v starejši kameni dobi postavili gradišče, ki leži nad Bašljem (865m). Arheologi so tu našli staroslovansko keramiko, bakrene in železne ostroge iz 8. in 9. stoletja. Na njih se kažejo frankovski vplivi. Postojanka je imela izrazit vojaški pomen.

Na mestu Ložarjevega izkopa so leta 1998 ponovno izkopavali sodelavci Narodnega muzeja Slovenije iz Ljubljane.

Znamenite so razvaline Novega ali Pustega gradu nad Potočami pod Sv. Jakobom. Grad je bil utrdba, last kranjskih krajišnikov Andeks - Merancev. Prvič se omenja 1165. Imel je strateški pomen, varoval je dolino Kokre. Porušen je bil ob turških napadih ali ob potresu 1511.

Dokument iz leta 1156 omenja, da je grof Bernard Spanheim pred odhodom na križarsko vojno 1147 vetrinjskim menihom poklonil tudi dvor v Preddvoru. Rokopis 2/1 v Koroškem deželnem arhivu v Celovcu.

Najbolj pa je bila zanimiva posest Vetrinjskega samostana, vse od 12. do 17. stoletja, prav v Preddvoru. Cisterijanska opatija v Vetrinju na Koroškem, ustanova grofa Bernarda Spanheima iz l. 1142 je s svojimi posestvi na Koroškem, Štajerskem in Kranjskem odigrala pomembno vlogo s svojim delovanjem na področju duhovnosti, kulture in gospodarstva. Imajo neverjetne zasluge za civilizacijo Evrope s krčenjem gozdov, spreminjanjem v polja, zelnike in travnike. Preddvoru in našim krajem so dali današnjo podobo.

Vetrinjski samostan je v Preddvoru ustanovil tako imenovane gangrije kot novost v gospodarstvu. Središče gangrije je bil gospodarski dvor s stanovanjem za brate laike, ki so delali po navodilih samostanskega ekonoma. V gangrijah so delali menihi, ki so zemljo sami obdelovali z najemniško delovno silo. Za gangrije vemo, da so kasneje razpadli na podložniške kmetije. Tako je verjetno v 17. stol. eden od prednikov naše rodbine Kaštrun kupil severno od gradu kmetijo z dvema gruntoma.

Posest je Vetrinjski samostan širil vse do 15. stoletja. 1. oktobra 1608 pa je bila ta posest prodana, zatem so se v prihodnosti neprestano menjavali lastniki. Vzrok je bil v protestantskih zablodah in »izmih«, ki so nastajali vse do danes. Od 17. stoletja so bili lastniki Felicita Harer, samostan Stična (1616), baron Jurij Jankovič (1647), baronica Barbara Kocjanar, r. pl. Križanič (1652). Križaniči so opravljali posebne vojne službe v Vojni krajini. Leta 1652 je Križanič kupil od Barbare grad in gospostvo Trebnje. Verjetno je prav v tem času prišel v Preddvor naš prednik s priimkom Kaštrun. Morda se je proslavil v Vojni krajini ali v fužinarstvu. Hiši, ki jo je zgradil, se je še dolgo reklo pri Dolencu, v 20. stoletju pri Vovku.

V Preddvoru pa so še trije mlajši gradovi; grad Turn iz 14. stoletja, prvotno last celjskih grofov in drugih lastnikov, zadnji Detela; grad Hrib iz 16. stoletja in graščina Preddvor iz začetka 17. stoletja, ki jo je temeljito prenovil stiški samostan, kjer so se potem menjavali lastniki. Zadnji so bili Wurzbach, Fuhs.

Poimensko Preddvor pomeni sklopljenko iz predložne zveze *pred dvor*, pri čemer je z obćim imenom *dvor* mišljen grad, ki leži ob cesti proti Potočam. Prvotni srednjeveški zapis iz leta 1147 imenuje kraj Niwenhouen (*niuwe* ‚nov‘ in *hof* ‚dvor‘), v letu 1488 pa že *Vormhof* (*vor* ‚pred‘ *hof* ‚dvor‘).

Župnija je bila ustanovljena v 17. stoletju. Prvotna cerkev se omenja 1156. leta. Sedanja je barokizirana. V župniji je še sedem podružnic. V 20. stoletju je župnija dala osem duhovnih poklicev, šest duhovnikov in dve redovnici.

NAŠ ROD

Vsak rod ima vzpone in padce, izredne ljudi, na katere smo lahko ponosni, svetnike, pa tudi slabe zglede. Vsi pa smo tako ali drugače grešljivi, pomanjkljivi. Izvirni greh je dediščina vseh rodov; končno smo vsi bolniki potrebni telesne in duhovne ozdravitve, milosti ter odpuščanja.

Krščanstvo je bilo, je in bo zgodovina vzorov in bojov, porazov, zmot in razkolov ter vojn. Sredi te zgodovine pa se dogaja največja duhovna prenova človeštva po Kristusu, množica posnemovalcev, ki jih tudi v naši rodbini ni manjkalo.

Na željo nekdanjega urednika Družine msgr. Francija Petriča bom popisal zgodbe svojega očeta Franca, mame Ane, brata dr. Filipa, sestre Irene in sebe ter pot Božje previdnosti, ki me je pripeljala do oltarja.

Ozemlje dveh gruntov, ki jih je kupil naš prednik Kaštrun v 17. stoletju (prišel naj bi iz Dolenjske), se je kasneje zaradi možitev delilo, vas se je širila. Naši predniki so bili tudi kasneje v službi graščin kot grajski oskrbniki in ekonomski. V Novi vasi so vodili turensko žago, stanovali v Podaku. Eden od njih, Blaž Kaštrun, je bil ekonom v polhograjski graščini za časa Urbančičev, ki so bili prej lastniki gradu Turn. Blaž Kaštrun se je v Polhovem Gradcu poročil z Nežo Ambrožič, ki je bila rojena 18. julija 1849 prav tam. Njeni sorodniki z Babne gore, Ambrožiči, so v sorodu s slovenskim kardinalom v Kanadi Ambrožičem.

Naj omenim še duhovni poklic, ki je v 19. stoletju izšel iz naše rodbine. To je bil Janez Kaštrun, rojen 26. 01. 1809 v Novi vasi, št. 6. Študiral je fiziko v Ljubljani, nato šel k minoritom v Zadar in v bogoslovje v Gorico ter postal duhovnik. Kje je služboval, kje je umrl, ni podatkov.

Naš rod je v Preddvoru prehodil pot od fevdalizma do komunizma, prek naturalističnega razsvetljenstva, Jožefinskih reform, Marije Terezije in Jožefa II., janzenizma, gospodarskega in kulturnega vzpona, narodnega preporoda, francoske okupacije, Ilirskih provinc, svete alijanse, ukinitve fevdalizma 1848, združene Slovenije, taborskih gibanj, liberalizma, delitev na mladine in starine, orle in sokole, posojilnic, zadrug, kapitalizma do komunizma in od leta 1990 do samostojnosti.

Slovenski liberalci so se spečali najprej z Nemci, nato s Srbi. Delitev duhov ni povzročila Cerkev, saj je imela domovinsko in moralno pravico in dolžnost vsakemu rodu oznaniti božje zapovedi in evangeljski Kristusov nauk. Bila je vez naroda skozi stoletja, zakrament odrešenja, zvezda stalnica, v dobrem in hudem. Pobudnica in ohranjevalka kulture ter omike. Svoj obstoj je opravičila s svojo zvestobo nauku in večnim resnicam. Bila je največja moralna avtoriteta v zgodovini s svojim naukom in zakramenti odrešenja, potrebna vsem narodom v vsakem času, kraju in pri vsakem človeku za njegovo zveličanje. Delitve so krivi vsi, ki so od nje odpadli, zašli v zmote in se vsilili v slovensko narodno telo. S kakšno pravico? Kaj so izboljšali? Vse te delitve, ki so bile Slovencem vsiljene, so vodile v različne »izme«: materializem, kapitalizem, ateizem, komunizem. Nobeden od teh ni bil odrešilen. Vsak je prinašal novo socialno ali moralno zlo. Cerkev je v prvi polovici 20. stoletja še imela moč, ker so jo podpirali verniki pri volitvah. Njena moč ni slonela na zlorabi vere, temveč je izhajala iz praktičnega, v vse družbene pore prežetega konkretnega socialnega in moralnega dela. Nimamo še moralne in psihološke študije prve in druge svetovne vojne. Cerkvi nimamo kaj očitati, saj je v tej dobi imela na Petrovem sedežu največje in najboljše papeže.

Od kod ta apokaliptični vzpon zla obeh vojn? Vzroke vidim v »izmih«, materializaciji politike, v neizmernem pohlepu po bogastvu, lagodnem življenju, osvajalnih vojnah, sprevrženih vrednotah z uporabo modernih sredstev orožja. Druga svetovna vojna je izbila dno v treh totalitarizmih: nacizem, komunizem, fašizem. Vsi so imeli za osnovo borbeni ateizem, iluzije novega svetovnega reda ter uničenje vere in krščanstva. Zlo, oblečeno v angele s samočaščenjem, sprevržene vrednote, kult smrti, malikovanje določenih vodilnih oseb in skupin.

Tako pot so prehodili moj rod, vsi Slovenci, vsa Evropa in ves svet.

Moj oče in mati sta izbrala drugačno pot, pot Jezusa Kristusa, pot Cerkve. Njuno življenje je bilo prežeto s praktično vero, visoko dvignjeno nad običajni nivo drugih vernikov. Očeta Franca je krasila neverjetna pristnost, veselost, preprostost, mati Ana je bila mirnega značaja, z malo govorjenja, a kar je rekla, je bilo preudarno, modro. V meni je našla poslušalca, upošteval sem, kar mi je svetovala. Na moja vprašanja je odgovarjala z odličnimi razlagami. Oče Franc je v veri kar žarel, vse je delal po premisleku vere. Po značaju je bil sangvinik, včasih kolerik. Imel se je za duhovnika družine. Če je bil doma, je bila molitev njegova prednost. Molitev je znal narediti zanimivo z razlaganjem svetega pisma, z vmesnim petjem. Beg Jožefa in Marije v Egipt je znal razlagati tako na dolgo in široko, da nismo samo poslušali, temveč celo zijali.

DOM IN ROD

Izhajam iz stranske, manj častne veje našega rodu, saj sta bila moj dedek in babica po očetovi strani oba nezakonska, a zelo nadarjena. Ded Johan je bil nezakonski sin Katarine Kaštrun – Rosmanove iz Nove vasi. Kot deček je prišel k mojim sorodnikom v Kajžo v Preddvor, da se je izučil krojaštva. Kajža je daleč na okrog slovela kot sijajna krojaška delavnica, vsi so bili krojači, delali so celo za avstrijski Gradec in Trst. Babica Frančiška Vovnik je bila nezakonska hči nam neznane služkinje iz Primorske, ki je zanosila v Trstu z nekim trgovcem, pri katerem je služila. Kako in kdaj je prišla v Kajžo v Preddvor, ni znano. Od mladosti je imela iznakažen obraz po nesrečnem dogodku s kravo, ki ji ga je poškodovala. Njeni sorodniki so bili posebne vrste ljudje. Bila je zelo inteligentna in odlična krojačica. V tistem času ženske in dekleta niso znale brati ne pisati. Ona pa je samo brala in pisala. Ko je dekletom ali ženam pisala pisma, jih je sestavljala tako spretno, da so te pogosto jokale.

V Kajži sta se spoznala z Johanom Kaštrunom in se poročila v Preddvoru. Nekaj časa sta stanovala na različnih krajih, tudi na Pangeršici. 1905 sta kupila sosednjo Dolenčevo kmetijo Preddvor 10 in prinesla k hiši domače ime Vovkovi in isti priimek Kaštrun, kot so ga imeli Dolenčevi (Kaštrun). Dolenčevi so bili direktna linija Kaštrunov, Vovkovi Kaštruni pa so ženska linija Rosmanovih iz Nove vasi. Ime Vovk izvira iz značilne zelo hitre hoje dedka Johana, ker je bolj tekel kot hodil. Rodilo se jima je sedem otrok: Janček, Johana, Franc, Micka, Tone, Rudi in Ana. Johan je bil do otrok strožji, mati mila. Bil je nadarjen, veselega značaja, izvrsten ljudski govornik, z lahkoto je nastopal pred ljudmi. Zato so ga imeli v Preddvoru za vsak »hec«. To se mu je maščevalo na neki poroki iz graščine

Frančiška Vovnik

Franc Kaštrun

Turn, ko so v Preddvoru pred starodavno lipo delali »šrango« in se domislili, da bi ga v gnojnem košu z vrvmi potegnili na višino med lipove veje. Ko je izgovoril pozdravne besede: »Visokorodni gospe in gospodje, baroni in baronese, dragi kozli«, se je ljudstvo zasmajalo, ena izmed vrvi je popustila, koš se je zvrnil in Johan je padel in se tako poškodoval, da je po hudih zapletih po letu dni umrl. Za ženo Frančiško se je začel križev pot s sedmimi otroki.

FRANC KAŠTRUN, Z VERO KAKOR METEOR NA NEBU

Moj oče Franc Kaštrun je bil rojen 15. januarja 1895. Ko je mama postala vdova, je bil njena desna roka. Hrepenel je

po duhovništvu. Ko je bil star šestnajst let, je odšel v Ljubljano v malo semenišče, ki je pripravljalo fante z dežele, ki niso imeli ustreznih šol, da so to nadoknadili in prišli do mašniškega posvečenja. Želel je postati misijonar, ker je bil navdušen nad misijonarjema Friderikom Barago in Ignacijem Knobleharjem. Zato je bila njegova neomajna odločitev, da s pridnostjo nadomesti vsa izgubljena leta. Zagrizel se je v učenje jezikov, posebno francoščine in se zavedal, da mu bo ta jezik odprl pot v misijone. Ko se je že privadil semeniškemu redu, so ga predstojniki poklicali in mu povedali, da z njegovim šolanjem ne bo nič. Ni bil priporočen in bil je brez donatorjev. Jokajoč je pospravil svojo culo in prišel peš domov.

Bil je najbolj podoben svoji mami, inteligenten, z izrednim spominom in očetovim govorniškim darom. Tudi on je z lahkoto sestavljal pisma in imel pravniški čut, saj je mnogim pisal prošnje, pritožbe.

Pri mami se je izučil krojaštva in je bil vseskozi njena desna roka. Odlikoval ga je vesel značaj, ki mu ga ni mogla vzeti nobena preizkušnja. Bil je poln idej, ki pa jih v revščini, v katero je padel, ni mogel vseh uresničiti. Po mami je povzel globoko, živo evangeljsko vero. Vse življenje ga je ta odlikovala brez vsake primesi čudaštva ali izumetničenosti. Izredno je ljubil Cerkev, globoko spoštoval duhovnike. Gojil je posebno ljubezen do Kristusa in Marije. Preizkušnje pa so sledile.

Njegova mladost se je kmalu soočila s prvo svetovno vojno. Vsi fantje: Janček, Tone in oče so bili vpoklicani. Oče v 17. pešpolk kranjskih Janezov, ki se je boril na vzhodni fronti, oktobra 1915 pa bil premeščen na soško, marca 1917 na tirolsko fronto, v začetku 1918 spet na soško in vojno zaključil na Tirolskem. Ti boji so bili res boji, to ni bilo skrivanje ali taktiziranje, to je bila obramba tudi naše zemlje, kar je žal povsem prezrto.

Omenil bi štiri njegove vojne dogodke, o katerih je pripovedoval. Prvi se je očetu zgodil na vlaku. 17. pešpolk so pogosto prevažali iz fronte na fronto. Ob enem takem prevozu so vojaki od nekod privlekli mlado dekle, da bi jo izkoristili. Ko je moj oče to opazil, je nastopil, to preprečil, in jo na prvi postaji poslal iz vagona. Nekateri vojaki so ob tem godrnjali, drugi so odobraval, nihče pa mu ni storil nič hudega.

V Tirolah je po grozoviti bitki ostal živ, mnogo jih je padlo. Ves utrujen se je zvečer zatekel v neko votlino in zaspal. Ko se je zjutraj zbudil, je ugotovil, da je spal med samimi mrličji.

Tretje, najbolj zanimivo, se mu je zgodilo na večerni straži v Tirolah. Doživel je prenos misli na daljavo. Nenadoma je jasno zaslišal mamin jokajoči glas: »Francl, Francl, kje si, moj sin?«

Ko je ta glas slišal, je bil prepričan, da je mati Frančiška umrla, da je slišal njen spomin. Zato je takoj pisal domov. Mama mu je odgovorila, da ni umrla, temveč je tisti večer ob prošnjih mašah blagoslavljala njive in nato izrekla besede, ki jih je moj oče tisti večer slišal na straži.

Edina slika Franca Kaštruna iz I. svetovne vojne